वनस्पति स्रोत
समाचार पत्र
वनस्पति विभागको प्रकाशन

वि.सं. २०७३ असोज/November 2016 वर्ष २० अंक १

h}j s ljljwtf z}lf s pBfg ;db\3f6g

सम्मानननीय राष्ट्रपति श्रीमती विद्यादेवी भण्डारीज्यूबाट नेपाल-बेलायत बीचको कुटनीतिक सम्बन्ध स्थापना भएको २०० वर्ष पुगेको सुखद् उपलक्ष्यमा राष्ट्रिय वनस्पति उद्यान, गोदावरीमा निर्मित जैविक विविधता शैक्षिक उद्यान (Biodiversity Education Garden) को मिति २०७३ असोज ६ गते एक भव्य समारोहका बीच समुद्घाटन कार्यक्रम सु-सम्पन्न भएको थियो । बेलायती राजदुतावास काठमाडौं र वनस्पति विभागको संयुक्त लगानी तथा रोयल वोटानिक गार्डेन, इडनवर्गको प्राविधिक सहयोगमा उक्त जैविक विविधता शैक्षिक उद्यानको निर्माण कार्य सन् २०१५ मे बाट शुरु भई सन् २०१६ मार्चमा सम्पन्न भएको थियो । उद्घाटन समारोह माननीय वन तथा भू-संरक्षण मन्त्री श्री शंकर भण्डारीज्यूको सभापतित्वतामा भएको थियो । सभापतिको आसन ग्रहण गर्नु हुँदै माननीय वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रीज्यूले उक्त शैक्षिक उद्यान निर्माण कार्यमा सहयोग पुऱ्याउने बेलायती राजदुतावास काठमाडौं, रोयल वोटानिक गार्डेन इडनवर्ग लगायत सबैमा धन्यवाद दिनु हुँदै भविष्यमा जैविक विविधता संरक्षण कार्यमा बेलायती सरकारबाट सहयोग एवं सहकार्यको अपेक्षा राख्नुभएको थियो । समारोहमा माननीय संस्कृति पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्री जीवन

बहादुर शाहीले जैविक विविधताको माध्यमबाट पर्या-पर्यटनको विकासमा उल्लेख्य योगदान दिन सकिने कुरा बताउनु भएको थियो । समुद्घाटन समारोहमा नेपालका लागि बेलायतका महामहिम राजदुत Richard Morris ज्यूले पनि आफ्नो मन्तव्य राख्नु हुँदै निर्माण गरिएको जैविक विविधता शैक्षिक उद्यानले दुई देश बीचको कुटनैतिक सम्बन्धलाई थप दरिलो र प्रगाढ बनाउन महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने कुरा बताउनु भएको थियो । समुद्घाटन कार्यक्रममा स्वागत मन्तव्य राख्नु हुँदै वनस्पति विभागका महानिर्देशक श्री राजदेव प्रसाद यादवज्यूले जैविक विविधता शैक्षिक उद्यान र यसको महत्वको बारेमा जानकारी गराउनु भएको थियो । समुद्घाटन कार्यक्रम पश्चात् सम्मानननीय राष्ट्रपतिज्यूबाट जैविक विविधता शैक्षिक उद्यानको अवलोकन भएको थियो ।

lelecfOkL j[ff/f]k0f

जैविक विविधता शैक्षिक उद्यानको समुद्घाटन समारोह पश्चात् सम्मानननीय राष्ट्रपति श्रीमती विद्यादेवी भण्डारीज्यूबाट राष्ट्रिय वनस्पति उद्यानको हाता भित्र रहेको भिभिआइपी वृक्षारोपण क्षेत्रमा मिति २०७३ असोज ६ गते लौठ सल्ला *(Taxus mairei)* को विरुवा रोपण भएको थियो । सम्मानननीय राष्ट्रपतिज्यू समक्ष भिभिआइपी वृक्षारोपण विषयमा राष्ट्रिय वनस्पति उद्यान, गोदावरीका वरिष्ठ

वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय
वनस्पति विभाग
yfkfyn], sf7df8f}+ g]kfn, kf]a-g+@@&)
6]nkmf]g M $–@%!!#(, $–@%!!^), $–@%!!%(, $–@%!!&!, ^ofS; M (&&–!–$@%!!$!
E-mail: info@dpr.gov.np, Website: www.dpr.gov.np

सम्पादकीय...

प्राकृतिक स्रोत साधन राष्ट्रको विकास र समृद्धिको प्रमुख आधार हो । प्राकृतिक स्रोतको दिगो परिचालन गरी निर्यातमुखी अर्थ व्यवस्थालाई प्रवर्द्धन गर्न सके रोजगारीको सृजना हुनेछ र अर्थ व्यवस्था सबल भई राष्ट्रलाई समृद्धको बाटोमा डोऱ्याउन सकिन्छ । नेपाल सरकारले निर्यातमुखी अर्थ व्यवस्थालाई प्रवर्द्धन गर्न नेपाल व्यापार एकीकृत रणनीति अवलम्बन गरेको छ । उक्त रणनीति अनुसार निर्यातजन्य उद्योगहरू सञ्चालन गर्दा देखापरेका बाधा र अवरोधलाई सहजीकरण गरी अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा नेपालको पहुँचलाई सशक्त बनाउनु रहेको छ ।

वनस्पति विभाग अन्तर्गत रहेका प्रयोगशालाहरूले परीक्षण विश्लेषण तथा पहिचान कार्य गर्दै आइरहेकोमा अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा Accreditation भएका प्रयोगशालाहरूको परीक्षण प्रतिवेदनको विश्वसनीयता बढी हुने भएकोले वनस्पति विभागले National Accreditation Board for Testing and Calibration Laboratories India बाट ISO/IEC 1725:2005 (General Requirement for the Competence of Testing & Calibration Laboratories) बमोजिम Accreditation (प्रमाणीकरण) को प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको छ । यसरी प्रयोगशाला प्रमाणीकरण भए पश्चात् वनस्पतिका सारतत्व तथा सुगन्धित तेल विदेश निर्यातका साथै आन्तरिक व्यापारमा समेत सहजता आउने विश्वास गरिएको छ । यसबाट स्वदेशी उद्योगहरूले उत्पादन गरेका वनस्पतिजन्य सारतत्व, सुगन्धित तेल र सोसंग सम्बन्धित वस्तुहरूको विदेश निर्यातमा अभिवृद्धि भई जीवनस्तरमा सुधार हुनुका साथै अर्थतन्त्रमा सुधार भई व्यक्ति र राष्ट्रको आर्थिक उन्नतिमा समेत टेवा पुग्न सक्ने देखिन्छ ।

उद्यान अधिकृत श्री दिपक लामिछानेज्यूबाट संक्षिप्त जानकारी गराइएको थियो । वृक्षारोपण समारोह पश्चात सम्माननीय राष्ट्रपतिज्यूले आगन्तुक पुस्तिकामा हस्ताक्षर गर्नुभएको थियो । वृक्षारोपण कार्यक्रममा माननीय वन तथा भू-संरक्षण मन्त्री शंकर भण्डारी, माननीय संस्कृति पर्यटन तथा नागरिक उड्ययन मन्त्री जीवन बहादुर शाही, पूर्व वन तथा भू-संरक्षण मन्त्री अग्नि प्रसाद

सापकोटा, ललितपुर जिल्लाका माननीय सांसदहरू, वनस्पति विभागका महानिर्देशक राजदेव प्रसाद यादव, उप-महानिर्देशक सन्जीव कुमार राई, वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयका विभिन्न महाशाखा र विभागीय प्रमुखहरू, नेपालका लागि बेलायतका महामहिम राजदुत Richard Morris, रोयल बोटानिक गार्डेन, इडनवर्गका प्रमुख लगायतको उपस्थिति रहेको थियो ।

tflnd÷uf]7L÷a}7s

वार्षिक समीक्षा गोष्ठी

आ.व. २०७२/०७३ मा वनस्पति विभागद्वारा संचालित कार्यक्रमहरूको वार्षिक समीक्षा गोष्ठी मिति २०७३ श्रावण १५ गते विभागको सभाकक्षमा सम्पन्न भयो । विभागका महानिर्देशक श्री राजदेव प्रसाद यादवज्यूको सभापतित्वमा सम्पन्न उक्त गोष्ठीमा विभाग अन्तर्गत रहेका केन्द्रीय कार्यालय प्रमुख, शाखा प्रमुख र जिल्ला वनस्पति कार्यालय प्रमुखहरू लगायत अन्य कर्मचारीहरूको उपस्थिति रहेको थियो । सो अवसरमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन अधिकृत श्री राकेश कुमार त्रिपाठीले उपस्थित सबै कर्मचारीहरूलाई स्वागत गर्नुभएको थियो ।

उक्त कार्यक्रममा विभागका केन्द्रीय कार्यालयहरू, प्राकृतिक सम्पदा अनुसन्धानशाला, राष्ट्रिय हर्वेरियम तथा वनस्पति प्रयोगशाला र राष्ट्रिय वनस्पति उद्यानका कार्यालय प्रमुख, सबै शाखा प्रमुख र सातवटै जिल्ला वनस्पति कार्यालयहरू इलाम, धनुषा, मकवानपुर, सल्यान, बाँके, जुम्ला र कैलालीका कार्यालय प्रमुख/प्रतिनिधिज्यूहरूले

आ.व. २०७२/७३ मा तोकिएका लक्ष्य बमोजिम सम्पादन गरिएका कार्यहरूको प्रगति प्रस्तुत गर्नुभएको थियो । सो अवसरमा कार्यक्रमहरूको प्रगति र उपलब्धि सहित कार्यान्वयनका क्रममा आइपरेका समस्याहरूका साथै तिनको समुचित समाधानका उपायहरू लगायतका बारेमा पनि छलफल भएको थियो ।

उक्त अवसरमा विभागका महानिर्देशकज्यूले आ.व. ०७२/७३ मा सबै कार्यालयहरूले उत्कृष्ट कार्य गरेको प्रति खुशी व्यक्त गर्नु हुँदै सो कार्यलाई निरन्तरता दिन आग्रह गर्नुभएको थियो । साथै आ.व. ०७२/७३ मा देशको आपूर्ति प्रणालीमा देखिएको कठिनाईले टेन्डर प्रक्रियामा भएको ढिलाई र निर्माण प्रक्रियामा अपनाइने जटिल प्राविधिक परीक्षणहरूका कारण विभाग अन्तर्गतका केही पूँजीगत बजेट तर्फका निर्माण कार्य अपुरो रहँदा औसत वित्तिय प्रगति कम देखिएकोमा दुःख प्रकट गर्नुभएको थियो । त्यसैगरी उहाँले जिल्ला कार्यालयहरूबाट सम्पन्न उत्कृष्ट क्रियाकलापहरूको अवलोकन तथा विचार आदान प्रदानका लागि अन्तर जिल्ला भ्रमण कार्यलाई बढावा दिनुपर्ने र आगामी आ.व.मा सो को लागि बजेट माग गर्न योजना शाखाले कार्यक्रम प्रस्ताव पेश गर्नुपर्ने निर्देशन दिनुभएको थियो । साथै उहाँले Flora of Nepal प्रकाशन कार्यमा सम्मिलित संस्थाहरूको आपसी सहकार्य र समन्वयमा रहेको कठिनाईले गर्दा उक्त कार्य समयमा सम्पन्न हुनेमा शंका उत्पन्न भएको प्रति इंगित गर्नु हुँदै सम्मानित संसदमा पेश भएको वनस्पति विधेयक पारित भएपछि वनस्पति विभागले नै Flora लेखन कार्यको नेतृत्वदायी भूमिका लिएर अगाडि बढ्नुपर्ने धारणा व्यक्त गर्नुभएको थियो । त्यसैगरी Lab Accreditation कार्य मार्फत् जडीबुटी व्यापार प्रवर्द्धनलाई सहयोग पुऱ्याउनु पर्ने र आ.व. ०७३/७४ का लागि ६ जिल्लामा Cluster अनुसार वृहत जडीबुटी खेती कार्यक्रम, Seed Bank, Automatic green house स्थापना लगायत जडीबुटी प्रयोगशाला स्थापना (झापा र बाँके) जस्ता कार्यक्रम स्वीकृत भएर आएकोले सोको लक्ष्य अनुरुप कार्यान्वयन गर्न आग्रह गर्नुभएको थियो । उहाँले जिल्ला वनस्पति कार्यालयहरूबाट समूह गठन क्रियाकलापको आधिकारिकताका लागि सामुदायिक वन, धार्मिक वन आदिसँग समन्वय गर्नुपर्ने र विभाग अन्तर्गतका कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई उनीहरूको विषयगत विज्ञताका आधारमा काममा लगाई दक्षता अभिवृद्धि गर्नुपर्ने कुरामा जोड दिनुभएको थियो । साथै हर्वेरियम व्यवस्थापनका लागि राष्ट्रिय हर्वेरियम तथा वनस्पति प्रयोगशाला बढी जिम्मेवार रहेकोले जिल्ला वनस्पति कार्यालय तथा शाखाहरूबाट फिल्ड भ्रमणका क्रममा संकलन गरिने हर्वेरियम नमूनाहरू राष्ट्रिय हर्वेरियम तथा वनस्पति प्रयोगशालामा पठाउनु पर्ने धारणा व्यक्त गर्नुभएको थियो । त्यसैगरी उहाँले वनस्पतिको हर्वेरियम नमूना संकलन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी काम गर्ने एक बेलायती संस्थाको अभिलेखको हवाला दिनु हुँदै देशको तराई-मधेश र चुरे क्षेत्रको हर्वेरियम नमूना संकलन अनुपात अन्य क्षेत्रहरूभन्दा धेरै कम रहेकोले आगामी आ.व.मा सो क्षेत्रलाई पनि प्राथमिकतामा राखी अध्ययन, अन्वेषणको योजना बनाउनु पर्ने आवश्यकता औंल्याउनु भएको थियो । विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरूले समयमा लिलाम प्रक्रिया सम्पन्न गर्नुपर्ने, राज पत्राङ्कित श्रेणीका सबै कर्मचारीहरूले ६/६ महिनामा कार्य सम्पादन

विवरण पेश गर्नुपर्ने र बेरुजु फछ्र्यौटलाई प्राथमिकतामा राखी सुशासन अभिवृद्धिमा टेवा पुऱ्याउन निर्देशन दिनुभएको थियो । अन्त्यमा कार्यक्रमका सभापति तथा विभागका महानिर्देशक श्री राजदेव प्रसाद यादवज्यूले नेपाल सरकारले लिएको उद्देश्य पुरा गर्नका निम्ति आ-आफ्नो उत्तरदायित्व अनुसार सँगसँगै (Go Together) काम गर्दै अगाडि बढ्न अभिप्रेरित गर्नुका साथै उपस्थितिका लागि सबै कर्मचारीहरूमा धन्यवाद ज्ञापन गर्नु हुँदै आ.व. २०७२/७३ को वार्षिक प्रगति समीक्षा गोष्ठी समापन भएको घोषणा गर्नुभएको थियो ।

- वनस्पति विभाग र अन्तर्गतका प्रयोगशालाहरू इन्स्ट्रुमेन्ट शाखा र प्राकृतिक सम्पदा अनुसन्धानशालालाई ISO/IEC 17025:2005 बमोजिम Accrediation (प्रमाणीकरण) गराउने विगत दुई वर्षदेखिको प्रयास अन्तत सफल भएको छ । यस क्रममा Accrediation (प्रमाणीकरण) का लागि आवश्यक पूर्वाधारहरू पुरा गरी २०७२ साल असार महिनामा National Accreditation Board for Testing and Calibration Laboratories (NABL), India मा निवेदन दिएकोमा २०७२ माघ १४ गते Pre-assessment

NABL

National Accreditation Board for Testing and Calibration Laboratories

(An Autonomous Body under Department of Science & Technology, Govt. of India)

CERTIFICATE OF ACCREDITATION

INSTRUMENT SECTION AND NATURAL PRODUCT RESEARCH LABORATORY

has been assessed and accredited in accordance with the standard

ISO/IEC 17025:2005

"General Requirements for the Competence of Testing & Calibration Laboratories"

for its facilities at

Department of Plant Resources, Thapathali, Kathmandu, Nepal

in the discipline of

CHEMICAL TESTING

(To see the scope of accreditation of this laboratory, you may also visit NABL website www.nabl-india.org)

Certificate Number T-4114

Issue Date 06/09/2016 Valid Until 05/09/2018

This certificate remains valid for the Scope of Accreditation as specified in the annexure subject to continued satisfactory compliance to the above standard & the additional requirements of NABL.

Signed for and on behalf of NABL

N. Venkateswaran, Program Manager — Anil Relia, Director — Prof. S. K. Joshi, Chairman

;?jf÷a9'jf÷cjsfz / gofFgolQm

सरूवा

क्र.सं.	कर्मचारीको नाम, थर	पद/श्रेणी	सेवा/समूह	निर्णय मिति	साविकको कार्यालय	सरुवा भएको कार्यालय
१.	मो.सज्जाद आलम	स.वै.अ./रा.प.तृ.	वन, वोटानी	२०७३/६/९	वनस्पति विभाग	जिल्ला वनस्पति कार्यालय, इलाम
२.	कृष्णराम भट्टराई	स.व.अ./रा.प.तृ.	वन, वोटानी	२०७३/६/९	जिल्ला वनस्पति कार्यालय इलाम	वनस्पति विभाग
३.	डम्बर बहादुर कार्की	स.वै.अ./रा.प.तृ.	वन, वोटानी	२०७३/६/११	वनस्पति विभाग	जिल्ला वनस्पति कार्यालय, सल्यान
४.	जीवन पाण्डे	स.व.अ./रा.प.तृ.	वन, वोटानी	२०७३/६/११	जिल्ला वनस्पति कार्यालय सल्यान	जिल्ला वनस्पति कार्यालय, कैलाली
५.	चेतना खनाल	स.व.अ./रा.प.तृ.	वन, वोटानी	२०७३/६/९	जिल्ला वनस्पति कार्यालय कैलाली	प्राकृतिक सम्पदा अनुसन्धानशाला
६.	चन्द्रकला ठाकुर	स.व.अ./रा.प.तृ.	वन, वोटानी	२०७३/६/९	जिल्ला वनस्पति कार्यालय बाँके	जिल्ला वनस्पति कार्यालय, मकवानपुर
७.	सरोजा अधिकारी	स.अ.अ./रा.प.तृ	वन, वोटानी	२०७३/५/७	राष्ट्रिय हर्वेरियम तथा वनस्पति प्रयोगशाला	वनस्पति विभाग
८.	डोलराज लुईटेल	स.वै.अ./रा.प.तृ.	वन, वोटानी	२०७३/५/७	वनस्पति विभाग	राष्ट्रिय हर्वेरियम तथा वनस्पति प्रयोगशाला
९.	जनुका पाठक	स.वै.अ./रा.प.तृ.	वन, वोटानी	२०७३/६/१४	वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	वनस्पति विभाग
१०.	विष्णु प्रसाद भट्टराई	असिष्टेन्ट वोटानिष्ट/रा.प.अनं.प्र.	वन, वोटानी	२०७३/६/७	जिल्ला वनस्पति कार्यालय जुम्ला	वनस्पति विभाग
११.	ऋषिराज पोखरेल	लेखापाल/रा.प.अनं.प्र.	प्रशासन, लेखा	२०७३/६/१२	वनस्पति विभाग	एडिवि आयोजना निर्देशनालय

अवकाश/राजिनामा

क्र.सं	कर्मचारीको नाम, थर	पद/श्रेणी	सेवा/समूह	अवकाश/राजिनामा मिति	कैफियत
१.	दिल बहादुर क्षेत्री	वैज्ञानिक अधिकृत	वन, वोटानी	२०७३/६/२६	अनिवार्य अवकाश
२.	डम्बर बहादुर तामाङ्ग	कार्यालय सहयोगी	प्रशासन, सा.प्र.	२०७३/५/५	राजिनामा

बढुवा/नयाँ नियुक्ति

क्र.सं.	कर्मचारीको नाम, थर	पद/श्रेणी	सेवा/समूह	बढुवा/नियुक्ति मिति	कैफियत
१.	पारसमणी यादव	स.अ.अ./रा.प.तृ	इन्जि/केमेष्ट्री	२०७३/५/५	
२.	मदनराज भट्ट	स.अ.अ./रा.प.तृ	इन्जि/केमेष्ट्री	२०७३/५/५	
३.	दिपा कुमारी चौधरी	स.अ.अ./रा.प.तृ	इन्जि/केमेष्ट्री	२०७३/५/२९	खानी तथा भूगर्भ विभागमा पदस्थापन
४.	मनोज राना	स.अ.अ./रा.प.तृ	इन्जि/केमेष्ट्री	२०७३/५/२९	खानी तथा भूगर्भ विभागमा पदस्थापन
५.	लक्ष्मण भण्डारी	स.अ.अ./रा.प.तृ	इन्जि/केमेष्ट्री	२०७३/५/२९	
६.	भवानी प्रसाद अधिकारी	स.अ.अ./रा.प.तृ	इन्जि/केमेष्ट्री	२०७३/५/२९	
७.	निशान्त श्रेष्ठ	स.वै.अ./रा.प.तृ	इन्जि/केमेष्ट्री	२०७३/५/२९	
८.	अमित ढुङ्गाना	स.नि.अ./रा.प.तृ	इन्जि/केमेष्ट्री	२०७३/५/२९	
९.	चिन्तामणि बस्याल	अ.के./रा.प.अनं.प्रथम	इन्जि/केमेष्ट्री	२०७३/६/१८	
१०.	रविन्द बुढा क्षेत्री	शा.अ./रा.प.तृतीय	प्रशासन, सा.प्र.	२०७३/७/२	

र २०७३ असार ०४, ०५ गते Final Assessment सम्पन्न भई उक्त assessment हरूमा उठाइएका Non-Compliances (NCs) close भएको प्रमाण पेश भए पश्चात ISO/IEC 17025:2005 का सम्पूर्ण मापदण्डहरू पूरा गरिएको आधारमा माग गरिएका विभिन्न ६ वटा प्यारामिटरमा accreditation प्राप्त भएको छ। यसरी प्रयोगशाला प्रमाणीकरण भए पश्चात वनस्पतिका सारतत्व तथा सुगन्धित तेलको विदेश निर्यातका साथै आन्तरिक व्यापारमा समेत सहजता आउने विश्वास गरिएको छ।

:jfut sfo{qmd

मिति २०७३/०५/०५ गते माननीय वन तथा भू-संरक्षण मन्त्री शंकर भण्डारीज्यूले वनस्पति विभागको निरीक्षण गर्नुभएको थियो। सो अवसरमा यस विभागका महानिर्देशक श्री राजदेव प्रसाद यादवज्यूले विभागले हाल गरिहेका क्रियाकलापहरूका साथै भविष्यमा

विभागले गर्नुपर्ने विषयका सम्बन्धमा प्रस्तुतिकरण गर्नुभएको थियो। सो अवसरमा माननीय मन्त्रीज्यूले विभागमा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई अध्ययन अनुसन्धानमा साथै विभागले प्रदान गरिरहेको सेवा अझै दत्तचित्त भएर लाग्ने र सेवा प्रवाह गर्न आवश्यक सहयोग मन्त्रालयले पुऱ्याउने छ भन्दै कर्मचारीहरूलाई निर्देशन दिनुभएको थियो। उक्त अवसरमा वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयका तत्कालिन सचिव श्री उदय चन्द्र ठाकुरज्यूको समेत सहभागिता रहेको थियो।

tflnd

- केन्द्रीय वन तालिम तथा प्रसार केन्द्र, बबरमहल काठमाडौंद्वारा वन सेवाका रा.प. तृतीय (प्रा.) श्रेणीका अधिकृतहरूको लागि मिति २०७३/०५/२६ देखि २०७३/०७/०८ सम्म संचालित **विकास र संरक्षणका लागि व्यवस्थापन** विषयक सेवाकालिन तालिममा यस विभागका सहायक वनस्पति अधिकृत श्री कृष्णराम भट्टराई र उद्यान अधिकृत श्री दिनेश बराल सहभागी हुनुभएको थियो।
- नेपाल प्रशासनिक प्रशिक्षण प्रतिष्ठान, जावलाखेलद्वारा मिति २०७३/०५/८ देखि संचालित Professional Training on ICT and e-governance विषयक ३० कार्यदिने तालिममा यस विभागका स.वै.अ. श्री अंजनी कुमार अधिकारी सहभागी हुनुभएको थियो।
- नेपाल प्रशासनिक प्रशिक्षण प्रतिष्ठान, जावलाखेलद्वारा मिति २०७३/०५/१ देखि संचालित Professional course on management and development विषयक ३० कार्यदिने तालिममा यस विभागका स.वै.अ. श्री केशव पौडेल सहभागी हुनुभएको थियो।
- मिति २०७३/६/३ गते संविधान दिवसको उपलक्ष्यमा काठमाडौंको सैनिक मञ्च टुँडिखेलमा आयोजित विशेष कार्यक्रममा वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय र अन्तर्गतका विभागहरूका साथै जडीबुटी प्रशोधन तथा उत्पादन कम्पनी लिमिटेड र Timber Corporation of Nepal (TCN) को संयुक्त झाँकी प्रदर्शनीमा वनस्पति विभागको प्रचार प्रसार शाखाबाट सहभागिता जनाइएको थियो।

/fli6«o jg:klt pBfg, uf]bfj/L

राजश्व संकलनः राष्ट्रिय वनस्पति उद्यानको आ.व. ०७३/७४ को श्रावण १ गतेदेखि कार्तिकसम्म संकलन भएको राजस्व तथा आगन्तुकहरूको विवरण तपसिल बमोजिम रहेको छ।

तपसिल

सि.नं.	विवरण	आगन्तुक संख्या/जना	सम्पादित कार्यबाट भएको मुख्य उपलब्धि	कैफियत
१	नेपाली १० वर्ष मुनिका	१३,८३८	२०७३ श्रावण देखि कार्तिक महिना सम्ममा रु. ३९,४५,३०६।- राजश्व संकलन भएको छ।	
२	नेपाली नागरिक १० वर्ष माथिका	८०,४७१		
३	सार्क मुलुकका नागरीक	९		
४	विदेशी १० वर्ष मुनिका नागरिक	१७७		
५	विदेशी नागरिक १० वर्ष माथिका	१,१५०		
	जम्मा	**९५,६४५ जना**		

- उद्यानमा भ्रमण गर्ने जिज्ञासुहरूलाई वनस्पति सम्बन्धी जानकारी प्रदान गरिएको।
- २०७३ श्रावणदेखि कार्तिक महिनासम्ममा विद्यालय, कलेज र अन्य संघ संस्थाहरू गरी जम्मा १२८ समूहलाई सेवा प्रदान गरिएको।

/fli6« xj{[/od tyf jg:klt k|f}]uzfnf

- Britain Nepal Bicentenary Expedition to Rasuwa : Peter Kosachev (UK), तिर्थ राज पाण्डेय (रा.ह.तथा.व.प्र.) र सन्देश भट्टराई (नास्ट) सम्मिलित टोलीले मिति २०७३/५/१ देखि मिति २०७३/५/१२ सम्म रसुवा जिल्लाको स्थलगत भ्रमण गरी Scrophulariaceae वनस्पति परिवारको वनस्पतिहरूलाई संकलनका लागि प्राथमिकता दिइएको थियो । संकलनको क्रममा ३५७ प्रजातिको हर्वेरियमका नमूनाहरू संकलन गरिएको थियो ।
- बेलायतस्थित Royal Botanic Garden, Edinburgh को आयोजनामा मिति २०७३/५/१७ देखि मिति २०७३/५/३१ सम्म रसुवा जिल्लाको पार्वती कुण्ड र गोसाई कुण्ड क्षेत्रबाट ३१० प्रजातिको हर्वेरियम तथा बीउका नमूनाहरू संकलन गरिएको छ । Royal Botanic Garden, Edinburgh का वरिष्ठ वैज्ञानिक Mark Watson को नेतृत्वमा आयोजित सो संकलन, अध्ययन टोलिमा Royal Botanic Garden Garden, Edinburgh का Neil Davidson, Kate Huphes, Sinnon Mike, David Triker तथा Bhaskar Adhikari गरी ६ जना र नेपालका तर्फबाट राष्ट्रिय हर्वेरियम तथा वनस्पति प्रयोगशाला, गोदावरीका सहायक अनुसन्धान अधिकृत हेमराज पौडेल तथा राष्ट्रिय वनस्पति उद्यानका असिस्टेन्ट वोटानिष्ट कमल बहादुर नेपाली सहभागी हुनु भएको थियो ।
- २०७३/५/२३ गतेदेखि २०७३/५/२९ गतेसम्म राष्ट्रिय हर्वेरियम तथा वनस्पति प्रयोगशाला गोदावरीका सहायक अनुसन्धान अधिकृतद्वय धनराज कँडेल र तिर्थ राज पाण्डेयले हुम्लाको सिमीकोट, रानीवन, बरगाउँ, थेहे, दोजाम र गान्टाङ क्षेत्रबाट २५ उन्यू प्रजातिका ३९ नमूनाहरूको संकलन गरेका छन् । जसमध्ये १७ प्रजातिहरूको पहिचान भइसकेको छ र बाँकी ८ प्रजातिहरू पहिचानको क्रममा छन् ।
- यस कार्यालयको आ.व. ०७३/७४ को असोज महिना सम्मको राजश्व रु. १८,२८२ (अठार हजार दुई सय बयासी मात्र) जम्मा गरिएको छ ।

k|sfzg

- राजेन्द्र आचार्य, २०७३ **बहुपयोगी कुरिलो खेती एक संक्षिप्त जानकारी** *प्रादेशिक स्रोत*, राष्ट्रिय पाक्षिक वर्ष २ अंक २२ (पेज नं. २२-२५), काठमाडौं, नेपाल ।
- Gaurav Parmar, 2073 DNA Barcoding: Taxonomic Tool for Identification of Plants and Animals '*Pradeshik Srot*' National half-Monthly 2(22) pp 28-31, Kathmandu, Nepal.

lhNnf jg:klt sfof{no, 0nfd

- माइपोखरी वनस्पति उद्यानमा संरक्षणका लागि मिति २०७३ असोज ४ गतेदेखि ६ गतेसम्म इलामको खरखरे, छिन्टापुमा विभिन्न दुर्लभ तथा लोपोन्मुख वनस्पति प्रजातिहरू अर्किड, जिडसिङ्ग, पाखनवेद, गुराँस, चिमफिङ्ग आदि विरुवाहरूको संकलन भ्रमण सम्पन्न गरी वनस्पति उद्यानमा विरुवाहरूको रोपण कार्य तथा व्यवस्थापन गर्ने कार्य भएको छ ।

lhNnf jg:klt sfof{no, wg'ff

- वनस्पति उद्यान धनुषा धाममा धार्मिक उद्यानको व्यवस्थापन कार्य भइरहेको छ । श्रीखण्ड, रुद्राक्ष, बेल, पिपल, नरीवल, सुपारी, तुलसी, पलास, अशोक, बाँस, शमी, कपुर, उखु, आँप, पाकर, निम, धतूरो आदि धार्मिक विरुवाहरूमा प्रत्येकमा इटाले २ फिटको गोलो घेरा बनाई संरक्षण गर्नुको साथै विरुवामा धार्मिक महत्व, सम्बन्धित भगवान, नेपाली नाम साथै वैज्ञानिक नाम खुल्ने लेबल लगाउने काम भइरहेको छ ।
- मिति २०७३/७/४ र ५ गते वनस्पति विभागका महानिर्देशक श्री राजदेव प्रसाद यादवज्यू र कोरिया नेशनल अर्वोरेटम (KNA) बाट आएका कर्मचारीद्वय Dr. Lee Kicheol र Kim Kyorok बाट उद्यानको अनुगमन तथा अवलोकन भएको थियो । सोही क्रममा उहाँहरूले धार्मिक उद्यानमा धार्मिक विरुवा शमी, पलास र बेलको वृक्षारोपण गर्नुभएको थियो ।

lhNnf jg:klt sfof{no, s}nfnL

- पकेट क्षेत्र तथा आसपासका जडीबुटी कृषकहरूलाई लक्षित हुने गरी जडीबुटी खेति सम्बन्धी तालिम मिति २०७३/०५/३१ देखि २०७३/०६/०३ सम्म कैलाली जिल्लाको चौमाला गा.वि.स.मा संचालन गरिएको थियो । कृषकहरूको जडीबुटी खेती सम्बन्धी ज्ञान अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्य रहेको उक्त तालिममा १५ जना

महिलाहरूको सहभागिता रहेको थियो । कैलालीको हावापानीमा राम्रोसंग हुर्कने, बजार राम्रो भएका तथा खेती प्रविधि विकास भइसकेका जडिबुटी तथा सुगन्धित वनस्पतिहरू (कुरिलो, लेमनग्रास, मेन्था, सर्पगन्धा, क्यामोमाइल, अमला, बेल, आदि) को खेती प्रविधिबारे ३ दिन सैद्धान्तिक तथा १ दिन प्रयोगात्मक विषयका कक्षाहरूमा सहायक वनस्पति अधिकृत श्री चेतना खनाल, असिस्टेन्ट बोटानिष्ट श्री सुधिर न्यौपाने तथा अगुवा कृषक श्री प्रकाश बहादुर थापाले प्रशिक्षण दिनुभएको थियो ।

- टिकापुर आसपासका कृषकलाई लक्षित गरी स्थलगत रुपमा नै मिति २०७३/०६/१३ देखि २०७३/०६/१६ सम्म टिकापुर नगरपालिकामा जडीबुटी खेती सम्बन्धी तालिम संचालन गरिएको थियो । तालिम कार्यक्रममा ११ जना पुरुष र ९ जना महिलाहरूको सहभागिता थियो ।
- देवरिया वनस्पति उद्यानमा संरक्षित ३०० प्रजातिका वनस्पतिहरू, उत्पादित जडीबुटीका बेर्नाहरू, खेती परिक्षण स्थलहरू, शोभनीय वनस्पतिहरू तथा ल्याण्डस्केपहरूको गोडमेल, सिंचाई तथा स्याहार सम्भार नियमित गरिएको छ । चालु आ.व.को साउनदेखि असोज मसान्तसम्मको अवधिमा ५३५७ जना आगन्तुकहरूले देवरिया वनस्पति उद्यानको अवलोकन गरेका छन् ।

जडीबुटी खेती तालिम, टिकापुर

lhNnf jg:klt sfof{no, af+s]

- बाँके जिल्लाको बनकटवा गा.वि.स. वडा नं. ४ मा जडीबुटी खेती गर्ने कृषकलाई लक्षित गरी मिति २०७३/८/४ देखि २०७३/८/५ सम्म जडीबुटी खेती बिस्तार तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी २ दिने फिल्ड स्तरीय कोचिङ्ग सम्पन्न गरियो । उक्त कोचिङ्ग कार्यक्रममा जिल्ला वनस्पति कार्यालय, बाँकेका कार्यालय प्रमुख सुनिल कुमार आचार्य र अ.वो सुवेक्षा शर्माद्वारा जडीबुटी खेती प्रविधि, संकलन तथा बजार व्यवस्थापन सम्बन्धी कक्षा संचालन गर्नुभएको थियो । उक्त कार्यक्रममा समावेशी सहभागी समेत गरी जम्मा २५ जनाको उपस्थिति रहेको थियो ।

lhNnf jg:klt sfof{no, hDnf

- जैविक स्रोत तथा वनस्पतिको परम्परागत ज्ञानको उपयोगको अभिलेखीकरणको लागि जुम्ला जिल्लाको सिंजा क्षेत्रमा पर्ने मालिकावोता तथा नाराकोटमा अभिमुखीकरण गोष्ठी सम्पन्न गरियो ।
- जुम्ला जिल्ला देपालगाउँ गा.वि.स.का कृषकहरूको संलग्नतामा मिति २०७३/०५/२५ गते **निजी तथा साना किसान समूहमा जडीबुटी सम्बन्धी - अभिमुखीकरण कार्यक्रम** आयोजना गरियो ।
- जुम्लाको धिताचौर वनस्पति उद्यानमा विभिन्न संरचनाहरू फलैचा, वाकिंग ट्रेल, शौचालयहरूको निर्माण तथा बाटो सुधार कार्यहरू सम्पन्न गरियो । जापान तथा भारतबाट केशरको गाना ल्याइ जग्गामा रोप्न लगाइ फूल टिप्ने काम भइरहेको छ ।
- जुम्ला जिल्ला पट्मारा गा.वि.स.मा रहेको सा.व.को पदाधिकारी तथा उपभोक्ताहरूलाई लक्षित गरी मिति २०७३/०५/२६ गते पटमारा गा.वि.स. वडा नं. १, उर्थुमा । "**संकटापूर्ण अवस्थामा पुगेका जडीबुटीको वासस्थान संरक्षण सम्बन्धी - अभिमुखीकरण कार्यक्रम**" आयोजना गरियो ।
- जुम्ला जिल्ला देपालगाउँ गा.वि.स. वडा नं. १ धितगाउँमा मिति २०७३/०५/१४ गते **जडीबुटी खेती विस्तार तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी फिल्डस्तरीय कोचिङ्ग** कार्यक्रम आयोजना गरियो ।
- "**एक गाउँ एक उत्पादनको लागि अतिस सम्बन्धी अभिमुखीकरण अन्तरक्रिया गोष्ठी**" जुम्ला जिल्ला पट्मारा गा.वि.स.मा मिति २०७३/०५/१६ गते आयोजना गरियो ।

स्प्रिट संकलन सम्बन्धी जानकारी

-cd[t s];L=
सहायक अनुसन्धान अधिकृत
राष्ट्रिय हर्वेरियम तथा वनस्पति प्रयोगशाला
गोदावरी, ललितपुर, नेपाल

kl/ro

स्प्रिट कलेक्सन भन्नाले छोटो समयमा वनस्पतिका नमूनाहरू संकलन गरी सजिलै dry गर्न नसकिने तथा dry, press र mount गर्दा वनस्पतिका भागहरू shrink, discolor र destroy हुने हुँदा उक्त नमूनालाई तरल पदार्थ (Copenhagen solution) मा राखी लामो समयसम्म संरक्षण गर्नु हो । यस किसिमको कार्य सम्पादन गर्दा विभिन्न वनस्पतिका नमूनाहरू तरल पदार्थमा हाली काँचका बन्द भाँडाहरू भित्र राखी धातुको क्याविनेटमा संरक्षण गरी राखिने गरिन्छ । यस प्रकृतिको संरक्षण विशेष गरी fleshy flower, fruit and fungi जुन चाहि drying, pressing र हर्वेरियम sheet मा सजिलै mounting गर्न नसकिने प्रकृतिका वनस्पतिका विभिन्न भागहरूको संरक्षणको लागि उपयोगी मानिन्छ । Spirit collected नमूनाहरूले more accurate measurement दिन्छ किनकि drying process गर्दा हर्वेरियमका नमूनाहरू धेरै खुम्चिने, discolor हुने सम्भावना रहन्छ, त्यतिमात्र नभई Spirit collected material मा clear three dimentional arrangement of floral parts पनि अवलोकन गर्न सकिन्छ ।

l:kl6 snS;g ljlw

वनस्पतिका नमूनाहरू संकलन गरी Copenhagen solution: 70% industrial methylated spirit, 28% distilled water, and 2% glycerol मा राखिन्छ जहाँ अल्कोहलले preservative को काम गर्छ भने ग्लिसिरलले नमूनाहरू सजिलै टुक्रिनबाट जोगाउँछ । उक्त solution लाई evaporation हुनबाट रोक्न रबर sealed jar मा राखिन्छ जसले गर्दा तरल पदार्थको level घट्न पाउँदैन । यद्यपि रबर sealed jar मा तरल पदार्थको लेभल पहिलेकै अनुपातमा कायम रहेको छ वा छैन भनि समय-समयमा check गर्नुपर्ने हुन्छ ।

1. Oberonia acaulis in nature

2. After one year preservation

3. Storage in bottle

Ifq tyf pkof]utf

स्प्रिट कलेक्सनका क्षेत्रहरू धेरै छन् । विशेष गरी Zingiberaceae, Orchidaceae, Musaceae, Gesneriaceae, Diatoms तथा Mycological specimens संरक्षण गर्नको लागि उपयोगी मानिन्छ । स्प्रिट कलेक्सनले सधैं अरु हर्वेरियम नमूना, carpological material, photographs तथा DNA samples संग नजिककै सम्बन्ध राखेको हुन्छ । संकलन गरेका नमूनाहरूको प्रयोग हर्वेरियम staff, taxonomist, researchers, botanical artist आदिलाई वनस्पति जगतको क्षेत्रमा काम गर्नको लागि उपयोगी हुन्छ ।

सम्पादक मण्डल

सल्लाहकारहरू
/fhb] k|;fb ofbj
(महानिर्देशक)
;'ifdf pkf\ofo
(उप-महानिर्देशक)
;Ghlj sdf/ /f0{
(उप-महानिर्देशक)

सम्पादन
;'WLtf af;'snf
nIdOf em\f

सम्पर्क
प्रचार प्रसार तथा डकुमेन्टेसन शाखा
kmf]g g+)! $@^*@$^, $@^!(^&
0d]n info@dpr.gov.np, j]a;fO6 www.dpr.gov.np